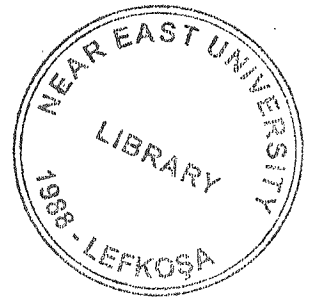

K.K.T.C.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

1958 – 1974 YILLARI ARASI

KIBRIS'TA YAŞANAN CANLI ANILAR

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

EBRU KAYGISIZ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. BÜLENT YORULMAZ

LEFKOŞA

2000

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	3
1958 YILINA AİT ANILAR	5
İbrahim Rifat ULU	6
Mehmet KARA	8
1963 YILINA AİT ANILAR	10
Ayşe BAZIBAĞLI	11
Hasan ÖZKÖK	13
Hasan ÖZKÖK	15
Hasan ÖZKÖK	17
Hasan TAYİPOĞLU	18
İbrahim Rifat ULU	19
İrfan YAYKUR	20
İrfan YAYKUR	22
Mehmet KARA	24
Mehmet KARA	26
Şakir AKAYLI	28
Şermin HASLIER	30

1965 YILINA AİT ANILAR **33**

İrfan YAYKUR **34**

1974 YILINA AİT ANILAR **38**

Erbay ERKMEN **39**

Sonay AKYAY **42**

Şakir AKAYLI **46**

Yusuf HASANCIK **48**

ŞAHİS ADLARI DİZİNİ **50**

YER ADLARI DİZİNİ **54**

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1999 – 2000 yılı mezuniyet çalışması için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne giden yolda yaşanan, 1958 – 1974 yılları arası canlı hatıraların toplanmasını çalışma konusu olarak vermiştir.

Mezuniyet çalışmamda, 1958 – 1974 yılları arasında yaşanan olaylar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı arasında derlenmiş ve bu derlenen anılar kronolojik olarak sıralanmıştır.

Mezuniyet çalışmamı hazırlarken, kimisinin yaşadıklarının çok kötü olduklarını söyleyip, bunları hatırlamak ve anlatmak istememesi, kimisinin Türk Mukavemet Teşkilatı'na üye olduğunu söyleyip, 1958 – 1974 yılları arasında yaşananlardan söz etmesinin imkansız olduğunu söylemesi, 1958 – 1974 yılları arasında yaşanan toplamamızı zorlaştırmıştır. Bunun yanında bazı kişilerin 1958 – 1974 yılına ait duydukları anıları kendilerine ithaf etmeleri, gerçek anıları toplamamı zorlaştırmıştır.

Bu mezuniyet çalışmasının amacı, 1958 – 1974 yılları arasında yaşanan olayların, o yılları yaşamış insanlar arasında derlenerek, günümüz insanının yaşanan gerçekleri öğrenmesini sağlamak ve bu anıların canlı tutularak günümüzde ve gelecekte yaşatılmasını sağlamaktır. Bu anıların yaşatılması için bir arşiv oluşturulacaksa, çalışmamın bu arşiv için faydalı olmasını temenni ederim.

Mezuniyet çalışmamda bana yardımcı olan, başta Yakın Doğu
Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Doç. Dr. Bülent
Yorulmaz Bey'e, Lefkoşa, Mağusa ve Zümrütköy'de yaşayan halkımıza
teřekkür ederim.

Lefkoşa, Haziran 2000

Ebru KAYGISIZ

GİRİŞ

Kıbrıs Türk Toplumunu, bu günkü duruma gelebilmek için büyük bir mücadele vermiş, bu mücadelenin en büyüğü de, Kıbrıs'ın kendilerine ait olduğunu iddia eden ve Ada'yı Yunanistan'a bağlamak için ellerinden geleni yapan Rum Toplumuna karşı olmuştur.

1 Nisan 1955 tarihinde EOKA'nın kurulmasıyla, Rumlar Kıbrıs'ta terör yolunu açmış oldular. Rumların 1955 yılından 1958 yılına kadar daha çok taciz amaçlı davranışları, 1958'den sonra kan dökme amaçlı olmuştur.

1958 yılında Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın kurulması, Kıbrıs Türk Toplumunun bu günkü duruma gelmesi için yapılan mücadelelerde büyük rol oynamış, Kıbrıs Türkü'nün korunmasında tarihi bir görev üstlenmiştir.

Rumların, 1958 – 1960 yılları arasında yapılan görüşmelerde imzalanan anlaşma maddelerine uymayarak yıkıcı davranışlarına devam etmesi, Rumlar'a asla güvenilmeyeceğini göstermektedir. Bunun yanında 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi, akabinde birçok sorunuda gündeme getirmiştir. O günlerde Cumhuriyet'in ilan edileceği yankıları Türk Toplumunu tarafından mutlu bir son olarak kabul edilirken, Rum Toplumunu tarafından ENOSİS'in gerçekleştirilmesi olarak kabul edilmişti. ENOSİS'in gerçekleştirilmesi olarak kabul edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı, Rumların yıkıcı faaliyetlerinin devam etmesine ve bu faaliyetlerin 1963 yılında yoğunlaşmasına neden olmuştu.

Rumların 1963 yılında, gerek Türklerin arabalarını yoklama bahanesiyle durdurup, Türkleri öldürmeleri, Gerek Lefkoşa Türk Lisesi'nin bahçesindeki öğrencilere ateş açmaları, gerekse Çağlayan, Küçük Kaymaklı ve Kumsal bölgesindeki katliamlar, 1963 hadiselerini başlatan nedenler olmuştur. Bu nedenlerden ayrı olarak Boğaz, Lamaka, Lefkoşa, Mağusa ve Erenköy bölgelerinde gerçekleşen çarpışmalar, Kıbrıs'a kesin bir çözüm getirilmesi gerektiğini göstermekteydi. Bu nedenle 20 Temmuz 1974 tarihinde Birinci Barış Harekâtı, 14 Ağustos 1974 tarihinde İkinci Barış Harekâtı gerçekleştirildi.

1958 – 1974 yılları arasında yaşanan bu olaylar sırasında birçok sivil insan hayatını kaybetmiş, hayatta kalanlar ise bu yıllarda yaşadıkları kötü hatıralarını benliklerine kazımışlardır.

1958 YILINA AİT ANILAR

Rumlar ile Türkler, Mitsero Madeni'nde karışık olarak çalışırdık. 1958 de gelen bir emir ile bizi işten durdurdular. İşten durdurulunca İngiliz üslerinde çalışmaya başladım. 1963 olayları başlayıncaya kadar orada çalıştım.

İngiliz üslerinde çalışırken Türkler ve Rumlar arasında çatışmalar olurdu. Bu çatışmalardan dolayı İngilizler beni köyüme gönderdiler. Bir ay kadar Alifodez'de daldım. Köyün dışına hiç çıkmazdık. Bir ay sonra buğdayları öğütmek için Peristerona'ya gittik. Peristerona'ya altı kişi gitmiştik. Burada Rumlar bizi sorgusuz sualsiz esir aldılar. Arabayı kullanan Hasan'ın ellerine kelepçe takarak köyümüze götürdüler. Rumlar'ın amacı Hasan'ın yardımı ile köyde bulunan bütün tüfekleri almaktı. Rumlar köyden tüfekleri aldıktan sonra Hasan'ı getirdiler ve bizi Menigo Köyü'ne buğdayları öğütmemiz için götürdüler. Buğdayları öğüttükten sonra Rum teşkilatı bizi köyümüze götürdü. Türklerin yalnız bir yerden başka bir yere gitmelerine, bulundukları yerden çıkmalarına izin vermiyorlardı. Köye geldikten sonra yine dışarı çıkamazdık. Rumlar bize eziyet ediyorlar, hayvanlarımızı alıp kaçıyorlardı.

Bir gün bir helikopter geldi ve helikopterden inenler köyün durumunu sordular. Onlara, Rumların bizlere ağır baskılar yaptıklarını, hayvanlarımızı çaldıklarını söyledik. Bu üç kişi şikayetlerimizi dinledikten sonra Lefkoşa'ya giderek olanları Denктаş'a anlattılar. Bir hafta sonra köye beş altı tane kamyon geldi ve tolayabildiğimiz kadar eşyayı toplayıp kamyonlara yüklememizi söylediler. Eşyaları toplayıp kamyonlara yükledikten sonra kadınları ve çocukları alıp Lefkoşa'ya

gittiler. Erkekler köyde kalmıştı. Kamyonlar köyden ayrıldıktan sonra ben ve dört arkadaşım daha hayvanları alarak Paristerona'ya doğru yola çıktık. Yarı yola geldiğimizde Rum teşkilatı önümüze çıktı ve geçmemize izin vermedi. Peristerona köyü muhtarının bizi köye kabul etmediğini söylediler. Bizler buna hakları olmadıklarını, bizi içeri almalarını söyledik ve sinirlenip ateş açtılar. Bulunduğumuz yerde hayvanlarımızın çoğunu öldürdüler.

Böylece köyümüze dönmek zorunda kaldık. Köyde bulunduğumuz bir gece saat 21:00 civarı, beş altı kamyon daha geldi. Kadınlar ve çocukların nerede olduklarını sorduğumuzda, onları Denктаş'ın binaya yolladıklarını söylediler. Köyden ayrılırken bizleride yanlarına aldılar.

İbrahim Rifat ULU (69)

ZÜMRÜTKÖY

1958 yılında Türk Mukavemet Teşkilatı kurulunca, bu teşkilata üye oldum. Ben istihbaratta görevliydim. Devamlı olarak Atalasa'daki Rum kamplarına gidip, oraları gezerdik. Kampta gördüklerimizi, duyduklarımızı Türk tarafına iletirdik.

1958 yılında İngiliz idaresi vardı. İngilizler halkımıza çok baskılar yaparlardı ve koydukları yasayla insanlarımızın sokağa çıkmasına izin vermezlerdi. Eğer sokağa çıkan olursa İngilizler onları öldürürdü. Birgün teşkilatta otururken, İngilizlerin Lefkoşa'da üç kişiyi, Magosa'da da dört kişiyi öldürdükleri haberini aldık. Lefkoşada öldürülenler, Mustafa Hakkı, Sermet ve Terzi İbrahim idi. Bu haber üzerine yola çıkıp, öldürülenlere bakmaya gittik. Yolda, İngilizler bizi durdurdular. Neden sokağa çıktığımızı sokağa çıkma yasağı olduğunu bilmemiz gerektiğini söylediler. Yanımdaki arkadaşım sokağa çıkma yasağı olduğunu bildiğimizi söyleyince, neden çıktığımızı sordular ve silahlarını üstümüze doğrultular. Bunun üzerine biz kaçmaya başladık. Arkadaşım benim arkamdan geliyordu. Bir kaç el silah sesi duyuldu. Arkadaşım ansızın arkamdan ceketimi tuttu ve yere düştü. Benide düşürmüştü. Telaş içinde süratle yerden kalkıp arkadaşıma acele yerden kalkmasını söylemek için döndüğümde, onun vurulduğunu gördüm. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Arkadaşımı orada bırakamazdım. Onu sırtıma alıp, teşkilata kadar taşımıştım. Sürekli olarak ona dayanmasını söylüyordum. Ancak teşkilata geldiğimde arkadaşım ölmüştü. Bu olay beni çok yıkmıştı. Bir yandan arkadaşıma minnettarım. Çünkü bilerek veya bilmeyerek

vurulduğu esnada beni ceketimden tutarak yere düşmemi sağlaması,
beni ölümden kurtarmıştı.

Mehmet KARA (80)

LEFKOŞA

1963 YILINA AİT ANILAR

1963 yılında Tahtakale'de Rumlar iki kişiyi kaçırdılar. Bunlardan biri bizim evin yanında oturan Ahmet Hoca'ydı. Komşumuz Ahmet işe gitmek için sabah evden çıktı ve daha sonra öldüğü haberi geldi.

Tahtakale'de birçok insan yaşıyordu. Tahtakale'nin kasabı Dubaro adında biriydi. Pazartesi günleri dükkanına kurbanlık almak için Tahtakale yakınlarında biryere giderdi. Yine bir Pazartesi kurbanlık almak için gitmişti. Gittikten bir süre sonra Rumlar tarafından öldürüldüğü haberini aldık. Bunun üzerine babam evde olmayan kardeşim Mehmet'i aramak için dışarı çıktı. Kardeşim Mehmet arkadaşlarıyla birlikteydi. Silah seslerini duyunca sığınağa girip, saklanmışlardı. Rumlar onları saklanırken gördüler ve sığınanın yanına gidip çıkmalarını söylediler. Kardeşim arkadaşlarına çıkmalarını söyleyince, arkadaşları çıkmayacağını söylemiş. Bunun üzerine kardeşim sığınaktan dışarı çıktı. Rumlar kardeşimin arkadaşına da, sığınaktan çıkmasını söyledi. Rumlar bir süre çıkmasını bekledikten sonra, çıkmayacağını görünce sığınacı taradılar ve onu öldürdüler. Kardeşim ise zar zor ellerinden kurtulmuştu. Eve geldiğinde perişan bir haldeydi.

Rumların baskıları gittikçe artıyordu. Sabahları kalktığımızda bugün kim ölecek diye düşünürdük. Çünkü Rumlar gittikçe bizim daha yakınımıza geliyordu. Kocam bu durumdan kurtulmak amacıyla, bir gece silahını eline aldı ve kendisini, beni ve üç çocuğumuzu vurmak istedi. Buna izin vermemiştim. Oğlum Ali ağlamaya başlayınca, kocamda ağlamaya başladı. Neden böyle birşey yapmak istediğini

sorduğumda, başka çaremiz olmadığını ya kendi kendimizi öldüreceğimizi yada Rumların bizi öldüreceğini söyledi. Ben böyle birşeye asla izin vermeyeceğimi söyleyince silahını bırakmıştı. O gecedan sonra Rumlar ile Türkler'in attıkları kurşunları yakınımızdan görüyorduk. Tahtakale'de Rumlar taşkınlıkları artınca kocam beni ve üç çocuğumuzu motora bindirerek Çağlayan bölgesine kaçırdı. Çağlayan bölgesinde kocamın kardeşi Yorgancı Salih'in evine yerleşmiştik. Buraya yerleştikten bir süre sonra Çağlayan düştü. Bizde hisarın altında kalan bir akrabamızın yanına yerleştik ve 1964 yılında İngiltere'ye kaçtık.

Ayşe BAĞZIBAĞLI (68)

LEFKOŞA

1963 yılıydı. Tam gününü hatırlamıyorum. Nöbetim yeni bitmişti ve eve gelip dinlenmek için uzanmıştım. Selçuk Bey gece bize gelip evlerimizin rumlar tarafından yıkılacağını söyledi. Bunun üzerine Hirsofu halkını toplayıp çukur kazmaya başladık. Biz çukurları kazarken vadiden buldozerlerin geldiğini gördük. O gece sabaha kadar nöbet tuttuk. Sabah sekize doğru bir Türk, bir İngiliz, bir Rum askeri gelip burada araştırma yaptılar ve buldozerleri süren Rumlar köye giremediler. Buldozerler evlerimizi yıkamamışlardı ama komşu köylerde çok hasar yapmışlardı. Rumlar köyümüze yine böyle bir saldırı yaparlar diye siperler kurup beklemeye başaldık.

Yine bir ay sonra bir İngiliz, bir Türk askeri köye geldi. İngiliz siperleri yıkmamızı söylüyor bize bağıyordu. Biz yıkmayacağımızı, Rumların her an saldırabileceklerini söyledik. İngiliz bizi anlamamakta kararlı bir şekilde yıkmamız için baskı yapıyordu. Bu tartışma olurken köyün kahvecisi Ali yanımıza gelip Taner adında birinin yolda Rumlar tarafından esir alındığını söyledi. Bir süre sonra bir haber geldi ve yolları kesmemizi istediler. Bizde yolları kestik ve yedi Rum'u da biz esir aldık. Bu olayı duyan Poli'deki Rumlar köye saldırmaya başaldılar. Esirleri bırakmamızı istiyorlardı. Bizler Hirsofu halkı olarak esirleri bırakmayacağımızı söyledik. Rumlar taşkınlık yapmaya, ateş açmaya başladılar. Bunun üzerine Türklerden biri, Rum kamyonunun birine bir el bombası attı ve böylece Rumlar geri çekildi.

Bu olaya çok kızan Rumlar, gece Türk okullarından birine gizlice bomba koydular. Ertesi gün, köyün bütün erkekleri kahvede oturmuş

Taner hakkında konuşuyorduk ve İngilizler gelip esirleri görmek istediler. Esirleri gördükten sonra onları bırakmamızı söylediler. Bizler Rumlar'ın arkadaşımızı bırakırlarsa yedi kişiyi bırakacağımızı söyledik. İngilizler iki taraf arasında anlaşma yapmaya çalışmıştı. Hirsofu halkı olarak bizler, bir arabanın önde, bir arabanın arkada giderek Taner'i verirlerse bizimde yedi Rum'u vereceğimizi söyledik.

Değiş tokuşun yapılacağı yere İngilizlerle gittik. Biz yedi Rum'u verdik. Ancak Rumlar, Taner'in tabanca tuttuğunu iddia edip onu mahkemeye vermek ve öldürmek istediler. Buna isyan ettik ve İngiliz aracılığı ile iki tarafta anlaşma oldu, değiş tokuş yapıldı. Bu arada Rumlar, geleni geçeni tutunca, Türkler de gelip geçen Rumlar'ı tutuyorlardı. Böylece Taner'den başka esir alınan ikiyüz kişide serbest bırakıldı.

Hasan ÖZKÖK (78)

ZÜMRÜTKÖY

1963 yılında Udi Köyü'nde oturuyorduk. Zeytiyağımız bitmişti ve zeytinleri öğütmek için değirmene gittiğimde çok sıra olduğunu gördüm. Mecburi sıraya girdim. Benim arkamda iki Rum da, sırada bekliyordu. Herkes zeytinlerini öğüttükten sonra oradan ayrılmış, sadece ben ve iki Rum kalmıştık. Sıra bana geldiği esnada Rumlar zeytinleri öğütmeme izin vermediler ve sıranın onlarda olduğunu söylediler. Tartışmaya başlamıştık. Haklı olan bendim ama kendilerinin haklı olduklarını, onların daha önce geldiklerini iddia ediyorlardı. Tartıştığımızı gören değirmenin müdürü yanımıza geldi ve sıranın bende olduğunu söyledi. Bunun üzerine geçip zeytinlerimi öğütmeye başladım. Ben zeytinlerimi öğütürken iki Rum da aralarında konuşarak üzerime doğru gelmeye başladılar ve ne yapacağımı bilemedim. Çaresizlik içinde düşünürken, kendimi savunmak için yan tarafımda duran demiri almaya karar verdim. Elime aldığım demiri gören Rumlar onunla ne yapacağımı sordular. Bende kendimi savunacağımı söyledim ve kavgaya tutuştuk. Biz kavga ederken köyden üç arkadaşım geldi ve Rumlar beni bırakıp kaçtılar.

Arkadaşlarım telaşlıydılar. Neler oluyor, bu telaşınız nedir diye sorduğumda bana Denктаş'ın esir alındığını söylediler. Denктаş Yeşil Bölge'de Rumların eline geçmişti. Acele köye geri döndük ve tüm köy halkı tolanarak diğer bölgelerden de guruplar oluşturan halka katılarak Banş Gücü nezaretinde yürüyüş, protesto gösterisi yaptık. O yürüyüş iki gün boyunca sürmüştü ve yürüyüş sırasında Rumların baskıları ve

eziyetlerine maruz kalmıştık. Sonunda Barış Gücü aracılığı ile Denktaş Bey serbest bırakılmıştı.

Hasan ÖZKÖK (78)

ZÜMRÜTKÖY

1963 yılında Rumlar Merra'da çarpışma başlatmışlardı. Bu arpışma esnasında bir çobanı esir aldılar ve bir arabanın arkasına bağlayarak, onu yerlerde sürükleyerek eziyet etmişlerdi. Bunu gören bir oban Rumların üzerine ateş açmıştı. Diğer obanı kurtarabileceğini düşünüyordu. oban Rumlar ile başedemeyeceğini anlayarak köye haber verir. Bütün halk toplanıp meraya gittik. Çarpışma devam ediyordu. Bizler köy halkı olarak bu çarpışmaya iştirak ettik. Çobanı kurtarmak için elimizden geleni yaptık. Çatışma devam ederken Barış Gücü geldi ve neler olduğunu sordu. Onlara bir çobanı esir alıp eziyet ettiklerini, bu nedenle bizim de burada onu kurtarmaya çalıştığımızı söylemiştik. Bunun üzerine Barış Gücü çatışmayı engelledi. Biz oban arkadaşımızı istiyorduk, Rum polisi ise çobanın kendilerine ateş açtığını, bu nedenle onu mahkemeye çıkaracaklarını söylüyorlardı. Buna karşı çıktık. Çobanı geri almak için elimizden geleni yaptık. Ancak Rum polisi kararında direterek çobanı alıp götürdü. Türk obanı, onyed i gün Rum hapishanesinde hapis yattı ve bizim baskılarımızla Barış Gücü aracı olup onyed i gün sonra oban bırakıldı.

Hasan ÖZKÖK (78)

ZÜMRÜTKÖY

1963 de Alifodes'den Pınarbaşı'na ailem ve iki aile daha beraber göç ettik.

Pınarbaşı'nda Mücahit olarak görev yapmaya başalmıştım. Mücahitliğim sırasında Beşparmak Dağı'nda kilise denen mevkiide nöbette olduğum sırada Rumlar bin kişilik bir orduyla saldırıya geçtiler. Ne yapacağımızı şaşırmıştık. Çünkü dağda bulunan mücahitlerin toplamı yirmiyedi kişiydi. Korku içindeydik. Elimizde yeterli silah yoktu. Zaten yeterli silah olsa bile yeterli asker gücü yoktu. Çarpışma başlamıştı ve bin kişilik kuvvete karşı direnemedik ve geri çekildik. Bu çarpışma anında arkadaşım Hasan Kali vurulmuş ve ölmüştü. Böylece yirmialtı kişi kalmıştık. Geri çekildikten sonra, Pınarbaşı Dağı'nın eteklerine mevzilendik. Ben arkadaşım Hasan'ın vurulduğunu burada öğrenmiştim. Haberi duyduğumda çılgına dönmüştüm. Sebebi ise Hasan benim çocukluk arkadaşındı. Böylece biz geri çekildikten sonra Beşparmak dağları düşmüştü.

Bir hafta mevziide tetikte bekledikten sonra 1974'de Türk ordusundan komutanlar gelip, askeri birlik kurmuşlardı. 1964'den 1974 yılına kadar Kırnı bölümünde görevde bulundum. Bu süre içerisinde çok kötü şeyler yaşadım. Savaş çok kötü, büyük bir canavardır. Önüne çıkan herşeyi yutar yokeder.

Hasan TAYİPOĞLU (59)

Zümrütköy

1963 yılında Kırnı'da iki sene boyunca yirmiiki kişi bir evde oturduk. Bu evde dört oda vardı. Odaların kapısına perdeler çekmiş, çok zor koşullar içinde yaşamaya çalışıyorduk. İki seneden sonra ev sahibi evi boşaltmamızı istedi. Evi boşalttıktan sonra kerpiçten dört odalı bir ev yapmıştı. Annem ve babam bir odada, kaynatam ve karısı diğer odada, Ben ve çocuklarım başka odada kalıyorduk. Gündüz çalışıp geceleri mücahitliğe gidiyordum. Gündüzleri uçak havaalanında bir sokum ekmek için çalışır, geceleride nöbet beklerdim. Rumların her an köye saldıracakları korkusu ile nöbet beklerdik. Silahımız yoktu ve dört beş kişi bir av tüfeğı ile nöbet tutardık. Dağları Lapta-Karava tarafına karşı siper almıştık. Köylülerin çoğı işim var diye nöbete gelmiyordu. Rumlar bir süre sonra dağı ele geçirdiler. Doğru düzgün silahımız olmadığı için savunmamızı yapamamıştık. Dağ düşünce, geceleri köyün üst başında mevzii yapmaya başlamıştık. Mevzilerin üstünü tülümbe ile örterdik ve mevzilerin altından sular geçirdi. Biz bu suların içinde nöbet tutardık. Çok zor günlerdi. Ayaklarımız suyun içinde olduğu için hasta olurduk ama nöbetimizide saatinde tutardık. Uzun süre çarpışmalar olmuştu. Sonunda 1974 Barış Harekatı başlayınca, Türk askerleri dağları Rumların elinden aldı ve bizler de güvencemiz açısından Kırnı'dan toplanıp dağlara çıktık. Bir ay dağda kaldık ve daha sonra Lapta-Karava'ya yerleştik.

İbrahim Rifat ULU (69)

ZÜMRÜTKÖY

1958'den 1963'e kadar Yeraltı Teşkilatı'nda görev yaptım. Bu tarihler arasında bütün faaliyetleri yeraltından yürütüyorduk. O zaman Lefkoşa yedi bölüme ayrılmıştı ve yedi ayrı kovan vardı. Bu kovanlarda an er olan kişiler, petek ise daha üst makamlardı.

1963 hadiseleri patlak verdiği zaman yeryüzüne çıktık. 1958'den 1963'e kadar gömülü birçok silah vardı. 1963 yılında Tahtakale'de İzzet ve hanımının öldürülmesiyle, teşkilattan bir emir geldi. Bu emire göre gömülü olan silahları çıkartacaktık. Bu silahlar paketler halinde kağıtlara sarılıydı. Bunları çıkardık ve hazır duruma getirdik. Ayrıca benim evimde gömülü olan otuzüç tabanca ve otuzüç sten'l çıkartıp temizledik ve üstlerimizden ne yapacağımıza dair emir bekledik. Bir süre sonra 33. Bölük denilen yere gitmemizi söylediler. 33. Bölük, şimdiki Gençlik Gücü binasının olduğu yerd. Bu dönemde Kaymaklı düşme tehlikesi geçiriyordu. Bunun üzerine beş kişilik bir ekiple Kaymaklı'ya gitmemi söylediler. Bu beş kişilik ekipte ben, Mehmet Koçero, Ahmet ve Hüseyin Ruso vardı. Kaymaklı'ya gittikten iki üç gün sonra mermimiz bitmişti. Bunun üzerine Kaymaklı'nın malzeme dağıtımcısı olan Hüseyin Ruso'yu mermi tedarik etmesi için Gönyeli'ye göndermiştik. Hüseyin Ruso beş mermi ile geri dönmüştü. Çarpışma devam ediyordu. Çok zor durumda kalmıştık. Elimizde beş mermi ile ne yapacağımızı düşünüyorduk ki Hüseyin Ruso "İntihar edelim" dedi. Bir süre sonra Hamitköy'e çekilmemiz söylendi. Geri çekilirken Hüseyin Ruso, Enver Kabay, Hasan Berber yaralanmıştı. Daha sonra bölük komutanının emri ile Hüseyin Ruso'nun evinin önünde toplandık.

Toplam elli kişiydik. Bölük komutanı Baypas Yolu'nu açmış o tarafa geçmemizi söylemişti. Rumlar bu sırada ateş açmaya başlamışlardı. Osman Efendi yolu geçmemiz için emir veriyor, bizler Rumların kurşunlarının birmesini bekliyorduk. Fazla zamanımız yoktu. Bu sebeple Hüseyin önde biz arkada yolu geçmeye başladık. Kurşunlar başımızın üstünden aralıksız geçiyordu. Bir süre sonra Hüseyin' baktığımızda elleri dizlerinde bize gelmeyin diye işaret yaparak yere yığıldığını gördük. Hüseyin Ruso Rumların attıkları kurşunlarla ölmüştü. Hüseyin'in cansız bedenini oradan almaya çalışsak da alamadık ve Hüseyin'i orada bırakarak geri dönmek zorunda kaldık.

İrfan YAYKUR (64)

LEFKOŞA

1963 yılında Küçük Kaymaklı'da yaşayanların çoğu Hamit Mandrez'de bulunan göçmen evlerine ve kurulan çadırlara yerleşiyordu.

Bir Salı sabahı devriyeden dönerken yol kenarında iki çocuğuyla birlikte Hamit Mandreze kaçan bir kadına rastladık. Durup kadınla çocukları arabaya aldık. Perişan bir haldeydiler. Kadın çocuklarının çok aç olduklarını yiyecek birşeyler vermemizi istedi. Arabada biraz yiyecek vardı ve bunları kadına verdim. Küçük olan oğlan çocuğu okadar açtıki, ağzındaki lokmayı yutmadan ağzına başka koyuyordu. Hamit Mandrez'e gelince kadını bir çadıra yerleştirdik. Daha sonra orada bulunan bölük komutanları ile toplantı yaptık. Komutan teslim olmamamız gerektiğini, savaşmamız gerektiğini söylüyordu. Ancak elimizde malzeme olmadığı için tereddütteydik. Bu sırada takım komutanı Mehmet Şakir bizi yanına çağırıp mutlaka mücadele edeceğimizi söyledi. Bizler kendimize, özel çadırlar kurmuştuk. Bu çadırlarda nasıl mücadele etmemiz konusunda toplantılar yapardık. Çadırlarda kalırken, Mehmet Şakir'in karısı bize yemek pişirirdi. Hatta bir kadının doğumuna yardımcı olmuştu. Gerçekten zor günlerdi. Mücadele etmek istiyorduk ama, malzememiz yoktu. Mücadele etmek için yardıma ihtiyacımız vardı. Doğru dürüst haberleşemiyorduk. Bu nedenle Hamit Mandrez tepelerine beyaz alçı ve büyük harflerle S.O.S yazıp Gönyeli ile temas kurmaya çalıştık. Gönyeliden haber gelmeyince, arkadaşımız Arif'i Gönyeli'ye yolladık. Gönyeli'deki Türk alayına teslim olup olmamamızı sormasını söyledik. Arif, konuşmamızın ertesi günü yola çıkmıştı. Ancak geri gelmemişti. Korkup, kaçmıştı. Bunun üzerine Gönyeli'ye başka bir arkadaşımızı

gönderdik. Gönyeliye giden arkadaşımız, gittikten bir gün sonra geri gelmişti. Oradakiler bize araba gönderecekti ve beş arkadaş Gönyeli'deki Türk alayına gidecektik. Arabanın gelmesini beklerken, kaza yaptıklarını öğrendik. Biz artık gelmeyeceklerini düşünüyorduk. Hiç unutmuyorum Pazar günü saat yedi civarıydı. Kardeşim kadar çok sevdiğim arkadaşım Ali "Geldiler, geldiler!" diye bağırmıştı. Çadırdan dışarı çıktığımda Gönyeli'deki Türk taburunun gönderdiği kişiler göçmen evlerinde kalanlarla konuşuyorlardı. Birkaç saat sonra bizi alıp Gönyeli'ye götürdüler. Gönyeli'ye gittikten sonra, bizi Lefkoşa'da Sarayönü'ndeki polise gönderdiler. Orada bulunan büyükler, Türk askerinin gece çıkarma yapacağını, bizimde çıkarma yapacak birliğin rehberleri olacağımızı söylediler. Bu nedenle geceyi polisin bahçesinde geçirmiştik. Gece iyice bastırdıktan sonra, adının Ali olduğunu hatırladığım biri yanımıza gelip, ertesi günün zorlu olacağını söyleyip, örtünmemiz için battaniye vermişti. O gece polisin bahçesinde uyumuştuk. Sabah olunca çıkarmanın iptal edildiği, bölüğümüze geri dönmemizi söylediler. Bölüğe döndükten sonra, 1968 yılına kadar orada kaldım.

İrfan YAYKUR (68)

LEFKOŞA

Rumlar 1963 olaylarını başlatmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. İlk önce Rum polisleri yollarda Türkler'i durdurup yoklamaya ve taciz etmeye başladılar. Daha sonra Magosa Kapısı'na doğru bisikletleriyle giden Zeki Bey'i ve hanımını vurdular. Bu olaydan sonra, Rumlar birgün Girne Kapısı'ndaki Lefkoşa Türk Lisesi'nin önünden Land Rover içinde geçerek okul bahçesinde bulunan öğrencilere ateş açtılar. Bu ateş esnasında Mustafa Varol ölmüştü. Rumlar bu olayın gecesi ise, Atsava barına doğru motorlarıyla giden Çatoz'lu Vasfi ve Anibal'a ateş açtılar. Motoru kullanan Anibal dı. Arkasında bulunan Vasfi ise bu ateş esnasında vurulup ölmüştü. İşte bu olaylar 1963 hadiselerini başlatan ve kızıştıran olaylardır.

1963 hadiseleri başladığında biz Lefkoşa polisine taşındık. Rumlar yollarda, sokaklarda rastladıkları Türkleri öldürürlerdi. Halk korku içindeydi. Pazar akşamı jandarma komutanı olan Niyazi Efendi radyodan bir beyanat verip, artık insanların işlerine, evlerine girebileceğini söyler. Bu beyanatın ertesi günü işlerine gitmek için evlerinden çıkan insanla işlerine vardıklarında Rumlar ile karşılaşırılar. O gün Rumlar işyerlerinden ve evlerinden yüz civarında insanımızı toplayıp katletmişlerdir. Bu arada Rumlar buz fabrikasını ele geçirmişler, gelene geçene buradan ateş açarlardı. Rumların yüz kişiyi katlettiği gün bizler polisteydik. O zamanın Lefkoşa Serdarı Kemal Şemi polise geldi. Kemal Şemi, Rumların çok ileriye gitmeye başladığını, bir otobüs alarak Gönyeliye gidip personel almamı söyledi. Çünkü takviyeye ihtiyacımız vardı.

Otobüsün şoförü Polis Çayna idi. Gönyeli'ye gittiğimizde kimseyi bulamadık. Geri dönmek için yola çıkmıştık. Buz fabrikasının önüne geldiğimizde, Rumlar otobüse ateş açtılar. Ben o sırada otobüsün arkasında oturuyordum. Otobüs yolda zigzaglar çiziyordu. Ne olduğunu anlamak için Çayna'nın yanına gittiğimde başından vurulduğunu gördüm. Çayna'yı dümenin başından alıp otobüsü durdurdu. Hemen poliste bulunan Kemal Şemi'nin yanına gidip, Gönyeli'de kimseyi bulamadığımı ve buz fabrikasından açılan ateşle Çayna'nın öldürüldüğünü söyledim. O günün gecesi Kemal Şemi bir ekip oluşturdu ve buz fabrikasına baskın yaptık. Uzun bir çatışmadan sonra buz fabrikasını devraldık. Buz fabrikası bir ay süreyle bizim elimizde kaldı. Bir aydan sonra Birleşmiş Milletler bu fabrikayı bizden aldı.

Mehmet KARA (80)

LEFKOŞA

1963 yılında Beşparmak Dağı düşmüştü. Dağın düşmesi ile dört ay boyunca her bölükten dağa personel gitti. Beni de Boğaz'a görevli olarak verdiler. Boğaz'da personel azdı. Devamlı personele ihtiyacımız olduğu için belirli aralıklarla kahvelerdeki insanlar ve okullardaki talebeler toplanıp, bize gönderilirdi. Bu personeller, Kız Lisesi'nin bahçesinden otobüse bindirilip bize gönderilirdi. O zaman savaş eğitimi almış insan çok azdı. Bu nedenle kahvelerde bulunanlar ve okullardaki talebeler gönderilirdi.

Yine birgün otobüs geldi. Komutan Fırtına bustan inenleri sıraya koymamı söyledi. Gelenlerin kıyafetleri dağ için uygun değildi. Buna çok sinirlenen Fırtına gelenlerin hepsinin geri gitmesini ve dağda görev yapmaya uygun kıyafetler ile geri dönmelerini istedi. Bende onları bus a bindirip geri gönderdim. Boğaz da bulunduğum sırada, benim asıl görevim dağda bulunan Mücahitler için yemek hazırlamaktı. Bunun için bize Ramiz Manyera'nın karısı yardımcı olurdu. Ramiz Manyera'nın karısı Lefkosa'dan otobüslere kadınları bindirir ve Boğaz'a getirerek burada yemek yaparlardı. Bizde bu yemekleri bidonlara doldurarak, dağdaki mücahitlerimize hayvanların yardımıyla götürürdük. Yine birgün yemekler hazırlandı. Ancak hayvanlara yol gösterecek biri bulunamadı. Komutan Fırtına'ya yemekleri benim götürebileceğimi söyledim. Bana izin verince yola koyuldum. Dağdaki mücahitlerimize yemekleri ulaştırdıktan bir saat sonra, Boğaz'a dönmek için yola çıktım. Geri dönerken Rumlar beni görmüşlerdi. Mevzilerden üzerime doğru ateş açmaya başladılar. Korkudan bir ağacın arkasına saklanmışım.

Boğaz'a yerleştirilmiş bir A4 vardı. Benim geciktiğimi farkedenden Tahir Bey dağa doğru bakınca beni gördü. Yerinden hareket edemiyordum. Tahir Bey A4 ün başına geçerek yirmi dakika boyunca hiç durmadan Rum mevzilerine ateş açtı. Yirmi dakika sonra, Rumlar ateş etmeyi kesmişti. Böylece bende sağ salım Boğaz'daki bölüğüme varmışım.

Mehmet KARA (80)

LEFKOŞA

1963 de Koçero Tepesi'nde bir sene mücahitlik yaptım. Bir sene boyunca devamlı çatışmalar oluyordu. Koçerolar'da bulunduğum sırada bir gün, havan mevzisinde havancı arkadaşlarla tetikte bekliyorduk. Ansızın ne olduğunu anlamadan Rumların attığı bir havan topu ilerimizde bulunan üç arkadaşımın üzerine düştü. Bu üç arkadaşımın vücutları paramparça olmuştu. O anı hatırladık sonra tüylerim diken diken oluyor. Havan topu düşmeden önce arkadaşlarla gözlerimiz dola dola ailelerimizden, ölenlerden ve sağ kalanların durumlarının ne olacağından söz ediyorduk. Bu konuşma esnasında bir an içinde onların ölmeleri bazı geceler rüyalarıma giriyor.

Daha sonra Gulaklı Tepesi'nde askerlik yaptım. Savaş esnasında barikatlardan geçerken çok sorun yaşıyorduk. Gulaklı Tepesi'nde askerlik yaparken Zeytinlik Köyü'nün düştüğü haberini aldık. Zeytinlik Köyü'ne doğru, aldığımız emir üzerine, yirmilike kişi yola çıktık. Yolda Rumlar pusuda bekliyordu. Arkadaşlar ile ne yapabileceğimizi konuşurken, içimizden biri geçmek zorunda olduğumuzu ve geçeceğimizi söyledi. Düşmanın arasından geçerken, insanın neler hissettiğini savaşmayan biri anlayamaz. Korku içinde Rumların arasından geçmeyi başardık ve Zeytinlik Köyü'ne varmayı başardık. Bu kadar zorluğa katlanmamıza rağmen köye vardığımızda haberin asılsız olduğunu gördük. Rumların saldırdığı söylenmişti fakat saldırmamışlardı. Yirmilike kişi üç gün boyunca Zeytinlik Köyü'nde mahsur kaldık. Savaş anında barikatlardan geçip bir yere gittiniz mi, dönmeniz zor olur. Üç günden sonrs tekrar Koçerolara döndük.

Arkadaşlarla sıralı nöbetimizi tutuyorduk ki, nöbet sıramın geldiği bir gece, nöbet değişimi sırasında Rumlar'ın attığı mermiler beni üç yerimden kaşımdan,dudağımdan ve omuzumdan yaraladı. Fakat bunlar kötü yaralar değildi. O gece atışlar karşılıklı devam etmişti.bu çatışmadan sonra beni başka bir birliğe aktardılar ve 1974 yılına kadar orada görev yaptım.

Şakir AKAYLI (55)

Lefkoşa

1963 yılında Dali Köyü'nde annem, babam ve üç kardeşim ile birlikte küçük bir evde yaşıyorduk. Köyün ortasında çok geniş bir bina vardı. Gece oldumu bütün mahalleli buraya toplanırdık ve erkeklerimiz Rumlar gelirse diye nöbet tutarlardı. Rumlar bize çok eziyet ederlerdi. Devamlı evlerimize geip silah ararlardı. Büyük kardeşim Hasan Rumlar'ın eziyetlerinden dolayı güneyden kuzeye geçip teşkilattan yardım istemişti. Ancak kuzeyde kısılıp kaldı. Bundan dolayı Akıncılar köyünde göçmen evine yerleşmişti. Kızkardeşim, annem, babam ve ben Dali Köyünde kalmıştık. Rumlar bizi devamlı taciz etmekteyiler. Evimizde iki tane av tüfeği vardı. Kardeşim Cafer bir tanesini yatağın altına saklamıştı. Rumlar birgün gelip silah var mı diye sordular. Cafer olmadığını söyledi. Evimizin içini araştırmaya başladılar ve av tüfeklerinden birini bulunca kardeşim Cafer'i dövdüler. Annem koşup Cafer'in yanına gittiğinde annemi de duvara doğru savurmuşlardı. Rumlar gittikten sonra babam Cafer'e sakladığı tüfeği vermediği için çok kızmıştı. Çünkü tekrar gelip bulurlarsaydı bizi öldürürlerdi. Babam ağlamaya başlamıştı. Daha sonra başımıza bir şey gelmemesi için Rumları çağırıp, av tüfeğini onlara verdi.

Bu arada kardeşim Hasan'dan hiç haber alamamıştık. Zor günler geçiriyorduk. Rumlar devamlı baskı yapıyorlardı. Hasan gittikten bir hafta sonra babama haber gönderip Luricina'ya yerleştiğini ve beni yanına alacağını söylemişti. Ben bekar ve gençtim. Rumlar genç kızlara devamlı sataşırlardı. Bazen tecavüz ettiklerini bile duyardık. Kardeşim Hasan bunları bildiği için beni yanına aldirmek istemişti.

O zaman, Kızılay arada sırada gelip, hasta veya yaralı varsa onları alıp götürürdü. Kardeşim hasan Kızılay'da hastabakıcı olan Nurettin diye biriyle tanışmıştı ve bizden söz etmişti. Hasan gittikten onyedü gün sonra Kızılay köyümüze gelmişti. Nurettin evimize gelip, anneme beni götüreceğini söyledi. Annem bana ve kızkardeşime eski kıyafetler giydirmişti. Bu kıyafetlerle yaşlı kadınlara benzemiştik. Nurettin bizi alıp, Barış Gücü aracılığıyla Luricina'ya geçirdi ve onyedü günden sonra kardeşim Hasani görmüştüm. Hasan beni sekilerin üstünde bekliyordu. Onu görünce ağlayarak koşup kucaklarına atılmışım.

Luricina'da bir buçuk sene kalmıştık. Buarada annem, babam ve kardeşim Cafer'de Luricina'ya gelmişlerdi. Luricina'ya Arpalık Köyünden de insanlar gelmişti. Rumlar Arpalık Köyünde çok insan öldürmüşlerdi. Canlarını kurtaranlar, davalarını yanına alıp buraya gelmişti. Luricina'ya yedi köyün göçmeni gelip yerleşmişti. Luricina çukur bir yerdeydi. Luricina'nın etrafında Dali, Bodemya ve Limya köyleri vardı. Buradan dışarı çıkamazdık. Çıkmaya çalışan olursa Dali, Bodemya ve Limya'da bulunan Rumlar ateş açarlardı. Bu arada köyden biz kaçtıktan sonra, Dali'de kalanlar esir alınmıştı. Rumlar erkekleri toplayıp Limasol tarafında Yermaso Köyü'ne götürmüşlerdi. Esirlerimizi büyük biryere kapamışlar ve zemini çimento olan bir yerde yatırıyorlardı. Rumlar esirlere eziyet olsun diye, gece olmadan önce esirlerin kaldıkları yerlere sular dökerlerdi ve öyle uyumalarını isterlerdi. Yermosa Köyünde esir bulunan erkeklerin içerisinde eniştem ve iki oğluda bulunuyordu. Erkeklerimize çok eziyetler yapmışlardı. Rumlar

kadınları ise Alambra Köyüne götürmüşlerdi. Burada birçok zeytin ağacı vardı. Rumlar birgün kadınları ve çocukları bu zeytin ağaçlarının altına götürdüler ve bir yerde toplanmalarını istediler. Esirler bir yere toplanınca, Rumlar zincirlerle onları bağladı ve zinciri sıkarak kadınları ve çocukları öldürmeye çalışmıştı. Bu zincire sarılan kişiler içerisinde birde hamile kadın vardı. Kadının canı çok yanmıştı ve bu ölümüne sebep olmuştu. Esirlerimiz on yedi gün sonra serbest bırakılmışlardı. Ve Barış Gücü aracılığıyla Luricina'ya getirilmişlerdi.

Şermin HASLIER (54)

LEFKOŞA

1965 YILINA AİT ANILAR

1965 yılında Yenikapı'da sorumlu kişi olarak ben bulunuyordum. Benim yanımda yirmi kişi görevliydi. Yenikapı'daki barikatta tehlikeleri bildirmek için zil vardı. Salih Altıntaş'ın barikatta bulunduğu birgün zil çaldı. Hemen Salih'in yanına gittim. İki Rum, Yenikapı'dan arkası tavuk kümesi dolu bir arabayla bizim tarafa geçmişti. Salih'e, Rumları İngiliz askerinin görüp görmediğini sordum. Bana görmediklerini söyleyince, Rumları alıp Çağlayan Parkı'na götürdüm. Bu tarafa neden geçtiklerini sorduğumda yüzüme tükürdüler. Ben Rumları konuşturmaya çalışırken Salih yanıma geldi. Bölük komutanının beni bulmaları için ekip oluşturduklarını söyledi. Fazla geçmeden bu ekip beni buldu. Bana esirleri neden üst makama bildirmediğimi sordular. Daha sonra yanımıza Halil Paşa geldi. Halil Paşa iki Rumu yanıma alıp, Seyfi Akdeniz'in evine gitmemi söylemişti. Seyfi Akdeniz'in evi bizim karargahımızdı. Rumları alıp oraya gittim. Arkamdan Halil Paşa'da geldi ve onları konuşturmak için bodruma götürmemi söyledi. Bodruma götürdüğümde korkularından ayakta duramıyorlardı. Bir süre sonra Halil Paşa yanıma gelip, iki Rum'un bodrumda kollarını, ayaklarını ve gözlerini bağlayıp asla ve asla çözmememi söyleyip, gitmişti. Halil Paşa gittikten sonra Rumlar gözlerini çözmemi istediler. Düşmanımda olsalar hallerine üzül müştüm ve gözlerini açtım. Çok acıktıklarını söylemişlerdi. Onlara yemek vermem yasak olmasına rağmen Salih Altıntaş'a gidip kebab almasını söyledim. Bir süre sonra Salih geldi. Kebapları onlara uzattığımda zehirli zannedip yemediler. Yemeleri için kebaptan önce

ben ısırdım ve onlara verdim. Yemek yedikten sonra gözlerini tekrar bağladım. Beş dakika geçmeden Halil Paşa Rumların konuşup konuşmadıklarını öğrenmek için gelmişti. Rumların gözlerini tam zamanında bağlamıştım. Sabah olunca Halil Paşa gitti. Gittikten bir saat sonra bana telefon açıp esirleri polise götürmemi söyledi. Rumlar kendilerini bırakmamı, yanlışlıkla bu tarafa geçtiklerini söylüyorlardı. Onları alıp polise götürdüm. Polis, Rumları Lokabın içine koydu ve bana gitmemi söylediler. Mevzime geri dönmüştüm. Birkaç saat sonra Kale Bey beni arayıp Kız Lisesine gitmemi söyledi. Beni neden çağırdığını çok merak etmiştim. Kız Lisesine gideken, Salih ile karşılaştım. Salih, Kale Bey'in yanımda görevli olanlara Rumları kimin bulduğunu sorunca beni söylediklerini anlattı.

Kale Bey'in yanına gittiğimde dönemin sancaklarında oradaydı. Sancaktar esirleri neden hırpaladığımı sordu. Onları konuşturmaya çalıştığımı söyledim. Sancaktar çok sinirliydi ve dört inzibat çağırıp banada aynı şeyi yaptırma razı olup olmayacağımı sordu. O an şaka yaptığını zannetmiştim ama, ciddi olduğunu anlayınca Halil Paşa'nın öyle emrettiğini söyledim. Sancaktar eline telefonu alıp, inzibatları aramak istedi. Bunu gururuma yediremedim. Beni kendisinin dövmesini ama, inzibatlara dövdürmemesini söyledim. Bana gitmemi ve sabah tekrar gelmemi söyledi. O gece sabaha kadar uyumadım. Ertesi sabah kalkıp Kız Lisesi ne gittim. Sancaktar beni bekliyordu. İçeri girdiğimde çok sinirliydi ve beni omuzumdan tutup zorla sandalyeye oturttu. Bir süre pencere kenarında oturduktan sonra, inzibatlara telefon açtı.

Sancaktara, inzibatların gelmesi halinde onları öldüreceğimi ve sonra öleceğimi söyledim. Çünkü bunlar hak etmiyordum. Ben verilen emri yerine getirmeye çalışıyordum. Yarım saat sonra inzibatlar geldi, Sancaktar inzibatlara birşeyler söyledi ve beni alıp Neptün Barına götürdüler. Neptün Barı'nda bir ay boyunca esire nasıl muamale edeceğimi öğrenecektim.

Neptün Barı'nda bir ayak derinliğinde kuyu kazarak omzumda bazukalarla görünmeden kuyunun içinde emeklerdik. Kuyunun içinde emeklerken etrafta oturanların sizi görmemesi gerekirdi. Buraya geldiğim ikinci günü, kuyunun içinde emekleme talimine çıktım. Kuyuda emeklerken arkadaşlar şaka olsun diye komutana beni gördüklerini söylediler. Yüzbaşı yanıma gelip, bana topuğuyla vurup saklanmamı söyledi. Daha sonra kalkmamı ve Neptün Barından Kermiya'nın sonuna kadar, sırtımda iki battaniye ve bir sürü malzemeyle gitmemi söyledi.

Ben buna karşı çıkmıştım. Çünkü arkadaşlar yalan söylemişti. Arkadaşım Nihat benim haklı olduğumu söyleyince, komutan ikimizide cezalandırdı. Daha sonra komutan beni alıp, bir ağacın altına oturduk. Bana neden bu kadar isyankar olduğumu sormuştu. O an saygısızlık etmek istemediğimi söyledim. Savaşın insanı bu hale soktuğunu, gördüğüm çirkinliklerin insanı böyle yaptığını söyledim. Biz konuşurken yanımıza Nihat geldi ve benim nasıl biri olduğumu komutana anlattı. Komutan uzun uzun bizimle konuştuktan sonra ertesi günü yanına

gitmemi söyleyip, yanımızdan ayrıldı. Ertesi günü yanına gittiğimde serbest olduğumu söyleyip, beni bölüğüme yolladı.

İrfan YAYKUR (64)

LEFKOŞA

1974 YILINA AİT ANILAR

15 Temmuz 1974 tarihinde Rumlar tarafından darbe yapıldığında, ben hastanede görevliydim. Öğlene doğru iki inzibat gelip beni aldılar. Üzerimdeki kıyafeti bile değiştirememiştim. Beni Şahinler Tepesi'ne götürdüler. İnzibatlar Erenköy Mücahiti olduğumu biliyorlardı. Bu nedenle, çıkarma anında yardımcı olacağımı düşünmüşlerdi.

20 Temmuz sabahı helikopterlerin başımızın üzerinden karınca sürüsü gibi geçtiğini gördük. Bütün gün silah sesleri işitmiştik. Öğlen Ali Ertuğrul arkadaşım ile nöbet tutuyordum. Ali Ertuğrul çok tedirgindi. Devamlı mevziden emekliyerek çıkar sonra geri gelirdi. Çıkarmanın olacağı onu tedirgin ediyordu. Ali yanıma geri geldiğinde, ailesinin bir şerit gibi gözünün önünden geçtiğini ve ömek istemediğini söylemişti. Gece hava kararınca silah sesleri durmuştu. Gece olunca mevzide beş kişi olmuştuk. Sırayla nöbet tutulmasını önerdiğim zaman, yorgun ve uykusuz olduklarını söyleyerek nöbet tutmak istemediler. Bunun üzerine ilk nöbeti benim tutacağımı söyledim. Gece 20:00 – 23:00 nöbetini ben tutmuştum. Benim nöbet sıram bitince, gece 23:00 – 02:00 nöbetini tutacak olan arkadaşım Ali Ertuğrul'u kaldırdım. Daha ben uyumamışken üst mevziden "Basıldık be arkadaşlar." diye bağrışmalar duydum. Yerinden kalkıp baktığımda, Rumlar'ın, Bozdağı tarafından geldiğini gördüm. Rumlar, Bozdağı'nda yaşayan insanların hepsini öldürmüşler ve bize doğru geliyorlardı. Bunun üzerine, uyuyan arkadaşlarımı uyandırdım. Herkes silahlarına sarılmıştı. Fakat Rumlar içimize kadar girmişti. Gündüz Mücahit arkadaşların takviye olarak

başka yerlere gönderilmesi nedeniyle, mevzilerimizin arası çok boş, uzak kalmıştı. Bu nedenle Rumların içimize girmeleri çok kolay olmuştu.

Mevzide bulunanlar sivil personeldi ve başımızda komutan durumunda herhangi biri yoktu. Bu nedenle kimsenin birbirine emir verecek durumu bulunmuyordu. Bir koordinasyon eksikliği mevcuttu. Düşman Beyaz Ev'e kadar ilerlemişti. Bu esnada kaçarken azgani ve çalılının arasında koşmamdan dolayı vücudumda derin yaralar oluşmuştu. Bu durum Cumartesi gününden Pazartesi sabahına kadar devam etmişti. O gün dağın burnundaydım. Yalnız ve ne yapacağımı bilmiyordum. Böyle çaresizlik içinde etrafıma bakınırken, Türk Komandoları'nın "Allah! Allah!" diye bağırarak düşmanı kovaladığını ve düşmanı Türk bölgesinden uzaklaştırdığını gördüm. Daha sonra Beyaz Ev'e baktığımda Türk bayrağının asılı olduğunu gördüm. İki gün boyunca aç ve susuz bir halde bayrağın olduğu yere kadar ilerledim. Bayrağın olduğu yere vardığımda çok bitkin bir haldeydim. Oraya gittiğimde bir Türk askeri nöbet tutuyordu. Konuşamaz bir durumdaydım ve elimle işaret ederek kendisinden su istedim. Bana su bidonundan su döküp verdi. Daha sonra oraya, dağda görev yapan diğer kişilerde geldi. Bunların arasında arkadaşım Ali Olgun'da vardı. Ali Olgun, mevzide beraber nöbet tuttuğum öğretmen arkadaşım Ali Ertuğrul'un şehit düştüğünü söyledi. Çok üzülmüştüm. Mevzide beş kişiydik ve içimizde sadece Ali Ertuğrul ölümden söz ediyordu. Ölümden korkan sadece oydu. Daha sonra yanımıza Türk askerleri geldi. Susuzluktan ölüyorlardı. Su için sıraya girmişlerdi. Bazılarının su

mataralarını doldurduğu, bazılarının su doldurmaya fırsat bulamadan yine cepheye sürüldüğüne şahit olmuştum. Bu gördüğüm durum, savaşta dakikaların bile çok önemli olduğunun delili olsa gerek. Türk askeri cepheye gidince bizde Beyaz Ev'de nöbet tuttuk. Ben burada Fikri Abit ile nöbet tutuyordum.

Dağ'da onbeş yirmi gün civarı kalmıştım. Dana sonra hastahane ve bakanlığın emriyle bizi tekrar hastahaneye çağırdılar. Hastahaneye döndüğüm zaman üstümde sadece bir pantolonum vardı. Başka hiçbirşey yoktu. Vücüdüm paramparçaydı. Ben hastahaneye dönmeden önce, kayınpederim dağda bulunanların öldüğü haberini alınca, kalp krizi geçirmişti. Hastahanede bulunanlar dağdakilerin öldüğünü zannediyorlardı. Bu nedenle hastahaneye döndüğümde hastahanede bulunanlar hayret etmişlerdi.

Erbay ERKMEN (56)

LEFKOŞA

1974 Harekatı'ndan bir hafta önce Gaziveren Köyü'nde kalıyordum. Çıkarma oradan olacak diye kum torbaları ve ilaçlar hazırladık. 20 Temmuz sabahı Rum radyolarından Gaziveren civarının Rumlar tarafından alındığını duyduk. Bir süre sonra ne olduğunu bile anlamadan silah sesleri duyulmaya başladı. Bunun üzerine köyde alarm verildi. Öğlen ikiye doğru tüm köy halkı camiye toplandı. Erkeklerimiz ise siper almıştı. Ben o sıralar yirmi aile ile göçmen evinde kalıyordum. Eşim ile uzun süre görüşememiştik. Çünkü eşim telsizde görevliydi. Çatışma başladığında bizim hiç silahımız kalmamıştı. Çarpışma anında eski kıdemli çavuşlardan ve Fulgasa Köyü'nden bütün silahları kaçırmış olan babam, çatışma başladığında, çarpışmanın başladığı yerde arabanın içinde kalmıştı. Hiç unutmuyorum. "Baba baba" diye bağırıyor ve ağlıyordum. O kurşun yağmuru altında babamı almak için yanına doğru koştum. Kocam beni yere doğru savurup orada kalmamı söyledi ve kurşunların geldiği yöne doğru gidip, arabayı aldı ve geldi. Sabah beş e kadar elimizden geldiği kadar direndik. Bu sırada yardım istemiştik ama yardım gelmemişti. Rumlar saat altı civarında teslim olun çağrısı yapmıştı. Bizlere, eğer teslim olmassak bulunduğumuz yere sis bombası atacıklarını söylediler. Çok çağresizdik. Çocuklar ağlıyor, yaralılar acılarından inliyorlardı. Teslim olmaktan başka çaremiz yoktu. Sonuçta Rumlar bizleri esir aldılar. Rumlar ellerimizi havaya kaldırmamızı ve köyün ara yoluna doğru yürümemizi söylediler. Köyün bütün erkeklerini kamyonu koyup, esir alarak Güzelyurt'a götürdüler. Kadınları ve çocukları da köy okulunun bahçesinde esir aldılar. Esir

alınan köy halkı yerlere oturmuştu. Bu arada birbirimizi teselli etmeye çalışıyorduk ki bir Yunan askeri yanımıza gelerek, eğer Türk askeri veya uçaklarımızdan gelen olursa hepimizi öldüreceklerini söylemişti. Bu olaydan birkaç saat sonra uçak sesleri duyulmaya başladı. Türk askerleri Gaziveren in tamamen silindiğini duymuşlar ve intikam amacıyla okulun karşısına bomba atmaya başlamışlardı. Bunun üzerime Yunan askeri, otomatik silahlarla üzerimize ateş açmaya başladı. İnsanlar ne yapacaklarını, nereye kaçacaklarını bilmez bir halde kaçışmaya başlamışlardı. Ben yanımda sekiz aylık hamile ve birbuçuk yaşında çocuğu olan arkadaşım ile kurşunlardan kaçmaya çalışıyorduk. Türk uçakları gidince silah sesleri kesildi. O çaresizce kaçış esnasında arkadaşımın geride kaldığını farkedememiştim. Silah sesleri kesilince dönüp arkama baktığımda yerde ölü olarak yatan üç kişi gördüm. Hemen yanlarına koştum. Ölenlerden biri arkadaşım diğeri göçmen evinde beraber kaldığım yaşlı bir teyze ve arkadaşımın birbuçuk yaşındaki çocuğuydu. O an neler hissettiğimi kimse anlayamaz. Hele arkadaşımın yaşayıp yaşayamadığını anlamak için bakarken karnındaki sekiz aylık bebeğinin hala tekmelemesini asla unutamam. Rumların, hiç sebepsiz açtıkları ateş sırasında yirmi yaralı ve altı ölü verdik. Yaralıları tedavi etmek için yerlere sıralı bir şekilde yatırmıştık. Ben daha önce ilkyardım da görevli olduğum için yaralılar ile ilgilendim. Yaralılarından biriyle ilgilenirken yan taraftan genç bir çocuğun “Abla kurtar beni” diye bağırdığını duydum. Yanına gittiğimde bağırsaklarının dışarıda olduğunu gördüm. Bağırsaklarını içeri koydum gömleği ile yarasını

bağladım. Bu esnada Barış Gücü geldi ve yaralılar ile ölüleri alıp götürceklerini söylediler. Ölüleri bırakmalarını, onları köye gömeceğimizi söyledik. Fakat izin vermediler ve zar zor sadece arkadaşım Aysel in cesedini ve birbuçuk yaşındaki çocuğunun cesedini alabildik. Okulda bir hafta daha esir olarak kaldık. Rumlar korkmamamızı, dışarı çıkmamamızı, bize birşey yapmayacaklarını söylüyorlar, bizleri taciz ediyorlardı. Hiç unutmuyorum, aç susuz olarak uzun bir süre geçirmiştik. Bu durumu bilen Rumlar bize eşşek eriği atıyorlar ve aç olan çocuklarımızın bu eriği almak için koşturmalarını seyredip gülüyorlardı. Bir hafta sonra evlerimize gittik. Kendi imkanlarımızla, esir olan, köyün erkekleriyle haberleşiyorduk. 16 Ağustos gecesi silah sesi duyduk. Köy halkı birkaç eve toplandık. Silah sesleri devam ediyordu. İkinci Barış Harekatı'nın başladığını, askerlerimizin Güzelyurt'a doğru ilerlediklerini radyodan duymuştuk. Rumlar ise tepeden başyarak Türk kızlarını toplayıp Köyün içine kadar giriyorlardı. İmdat sesleri duyuyorduk. Herkes çok korkuyordu. Barış Gücü bunları görünce, Rum askerlerine kızları bırakmalarını, Türk askerinin geldiğini, kaçıp canlarını kurtarmalarını söyledi. Kimse kapıyı açmaya cesaret edemiyordu. Kapı yine çalındı ve bir Rum'un kapıyı açmamızı, bize birşey yapmayacaklarını söylediğini hatırlıyorum. Amaçları bizi yanlarına alarak canlarını kurtarmaktı. Fakat bunu başaramadılar. Bizi bırakmaları için onlara arabalarımızın anahtarlarını verdik. Radyodan İkinci Barış Harekatı'nın devam ettiğini duyduk. Sabah sekiz e doğru yan komşunun bağardığını duyduk. Dışarı

çıktığımızda, Türk askerinin köye girdiğini söyleyip, sevincinden düşüp bayıldığını gördük. Komşumuzla ilgilenirken Türk askerinin Doğancı ve Lefkoşa'ya doğru ilerlediklerini görüyorduk. Bir bölük de bizim köyde durmuştu. Köy halkı tolanıp, onlara olanları anlattık ve onlara yiyecek içecek yazırlamıştık. Bir bölük de Lefkoşa'ya doğru yürüdü ve saat altıya doğru ateşkes oldu. Bu arada bir bölük de Güzelyurt'a doğru esirleri kurtarmaya gitmişti. Fakat esirleri Limasol'a kaldırmışlardı. Üç ay Limasol da esir kaldılar ve üç ay sonra değişim sonucunda esirlerimiz kurtuldular.

Sonay AKYAY (48)

ZÜMRÜTKÖY

1974 yılında gelen emir üzerine bulunduğum birlikten tekrar Koçero Tepesine gittim. Burada çatışmalar aralıksız devam ediyordu. Çatışmaların aralıksız devam ettiği bir gece, tam tarihini hatırlayamıyorum, saat bir civarı çatışma esnasında karşı karşıya kaldığım bir Rum tarafından ayağımdan vuruldum ve yere yığıldım. Bu Rum askeri beni öldüreceği sırada yardıma gelen arkadaşlarım tarafından etkisiz hale getirildi. Ayağım çok kötüydü. Fakat çatışma anı olduğu için yapacak birşey yoktu ve sabah saat dörde kadar yaralı kaldım. Arkadaşlarım bu esnada görevlerini yerine getirmeye çalışıyorlardı. Çatışmanın dindiği bir sırada arkadaşlarımdan ikisi beni kucakladılar ve çarpışma yerinden beni kaçıtırırken tekrar vuruldum. Uzun koşuşturmalardan sonra beni bir arabaya koyup hastahaneye yolladılar. Hastahaneye vardığımızda içerisi çok kötü durumdaydı. Adının Ali olduğunu hatırladığım bir doktor ayağımın tedavisinin Kıbrıs'ta olamayacağını söyledi ve beni Adana'ya gönderdiler. Adana'da yapılan ameliyatlar başarılı olmadı. Ayağımın kangren olduğu ve kesilmesi gerektiği söylenmişti. Ben buna karşı çıktım ve ayağımın kesilmesine izin vermedim. Beni Ankara'ya Askeri Gülhane'ye naklettiler. Burada ayağımın pek bir şansı olmadığı ancak Amerika'dan getirilen kangren iğnelerinin olduğu söylendi. Fakat bu iğneler daha önce Türkiye'de denenmemişti. Ben bu iğnenin benim üzerimde denenmesini istedim. Ayağımın kesilmesine razı olamazdım. Belirli aralıklarla geçirdiğim ameliyatlar ve Amerika'dan getirilen kangren iğneleri sonucunda ayağım kurtuldu. Böylece Kıbrıs'a döndüm ve

geçirdiğim zorlu günleri, savaşın kötü etkilerini üzerimden atmak için
uzun süre uğraş verdim.

Şakir AKAYLI (55)

LEFKOŞA

20 Temmuz 1974 Cumartesi günü, Peristeona Köyü'nde bulunan evimin yanında koyunlarımdan süt sağıyordum. İşimi bitirdikten sonra kızım İlkay'ı da alarak eve girdim. Karım masayı hazırlarken evimizin yan tarafında oturan Angolemlı çoban İsmail bize geldi ve radyodan çıkarma olduğunu söyledi. Bu olaydan bir süre sonra Rumların esir alarak bizim eve doğru geldiğini gördüm. Yanaştıklarında ateş açmaya başlamışlardı. Rumların içeriye girmemesi için kapıyı bastırdığım sırada pencereden giren bir kurşun başıma isabet etti. Ancak kurşun sıyırtmıştı. O an döndüğümde kızım İlkay'ın yerde yattığını gördüm. Kızımın yanına gittiğimde vurulduğunu anladım. Kızımın bacağından ve belinden kurşun girmişti. Bir Rum komşumuz İlkay'ı hastahaneye götürmek için aldı. Ancak biricik kızım İlkay'ı bir daha görmedim. Komşu diye saydığımız Rum, herhalde kızımı yolda atmıştı.

Bu arada Rumlar hepimizi köyün camisinde toplamışlardı. Rum polislerine kızımı nereye götürdüklerini sorduğumda, hastahaneye götürdüklerini söylediler. Sekiz gün boyunca kızımdan haber alamadım. Rum polisinden yardım istedim. Rum polisi gidip kızımı bulmam için bana bir zarf verdi. Gitmek için çok düşündüm. Gidersem Rumların beni yolda öldüreceklerini biliyordum. Sonunda gitmeye karar verdim ve evimin altında oturan yeni evli bir Rumla yola çıktım. Drenegaş'da silahlı Rum askerleri ve Yunan askerleri toplanmaya başlamışlardı. Oraya vardığımızda beraber yola çıktığım Rum arabayı durdurdu ve bana arabada kalmamı söyledi. Rum diğer Rum ve Yunan askerlerinin yanına gidip, Rumca " Size bir avcık getirdim" dedi. Biraz Rumca

bildiğim için ne söylediğini anlamıştım. Daha sonra beni yanlarına çağırdılar. Yanlarına gittiğimde onlara sigara uzattım ama kabul etmediler. Çok korkmuştum. Komşu diye bildiğim Rum beni vurduracaktı. Daha sonra nasıl olduysa beni bıraktılar ve Rum hastahanesine gittik. Hastahanenin içi doluydu. Ölüler, yaralılar, ağlayanlar, kavga edenler vardı. Ben etrafımdakilere kızımı sorarken, beni hastahaneye getiren Rum da hemşirelere soruyordu. Hemşirelerden biri yanıma geldiğinde kızımın sağ mı, ölü mü olduğunu sorduğumda, hastahannede Gaziveren li kadınların olduğunu ve onlarla hastahaneden ayrıldığını söyledi. Bana yalan söylemişti. Hemşire bana köye gitmemi, birbuçuk saat sonra polise telefon açıp kızım hakkında öğrendiklerini polise söyleyeceklerini, gidip polisten öğrenmemi söyledi. Köye döndükten sonra polise gittim. Ben polisteyken hastahaneden telefon açtılar ve kızımın hastahannede olmadığını, Türk tarafına geçmiş olabileceğini söylediler.

O gün bu gündür, kızım İlkay'dan haber alamadım. Her yerde sordum soruşturdum ama kızımı bulamadım. Bir genç Rum, Yunanistana gideceğini, İlkay'ı oradada arayacağını söylemişti. Dört gözle gelmesini beklemiştim. Geldiğinde hiç birşey bulamadığını söylemişti.

Yusuf HASANCIK (87)

ZÜMRÜTKÖY

ŞAHİS ADLARI DİZİNİ

- A -

Ali, 13

Ali Ertuğrul, 39, 40

Ali Olgun, 40

Anibal, 24

- C -

Cafer, 30, 31

- Ç -

Çayna, 25

Çoban İsmail, 48

- D -

Denktaş, 6,7,15,16

- E -

Enver Kabay, 20

Erbay Erkman, 39

- F -

Fikri abit, 41

- H -

Halil Paşa, 34,35

Hasan, 6

Hasan Berber, 20

Hasan Kali, 18

Hasan Özkök, 13,15,17

Hasan Tayipoğlu, 18

Hüseyin Ruso, 20,21

- İ -

İbrahim Rifar Ulu, 6,19

İlkay Hasancık, 48,49

İrfan Yaykur, 20,22,34

İzzet, 20

- K -

Kale Bey, 35

Kemal Şemi, 24

Komutan Fırtına, 26

- M -

Mehmet Bazıbağı, 11

Mehmet Kara, 8,24,26

Mehmet Şakir, 22

Mustafa Hakkı, 8

Mustafa Varol, 24

- N -

Nihat, 36

Niyazi

Niyazi Efendi, 24

- R -

Ramiz Manyera'nın karısı, 26

- S -

Salih Altıntaş, 34

Sermet, 8

Seyfi Akdeniz, 34

Sonay Akyay, 42

- Ş -

Şakir Aakaylı, 28, 46

Şermin Haslıer, 30

- T -

Tahir Bey, 27

Taner, 13, 14

Terzi İbrahim, 8

- V -

Vasfi, 24

- Y -

Yusuf Hasancık, 48

- Z -

Zeki Bey, 24

YER ADLARI DİZİNİ

- A -

Akıncılar Köyü, 30

Alambra Köyü, 32

Alifodez Köyü, 6,18

Arpalık Köyü, 31

Atalasa, 8

- B -

Baypas Yolu, 21

Beşparmak Dağı, 18, 26

Beyaz Ev, 40

Bodemya, 31

Boğaz, 26

Bozdağ, 39

Buz Fabrikası, 24,25

- C -

Cafer, 31

- Ç -

Çağlayan Bölgesi, 12

Çağlayan Parkı, 34

- D -

Dali Köyü, 30

Drenegaj, 48

- F -

Fugasa, 42

- G -

Gaziveren Köyü, 42

Girne Kapısı, 24

Gönyeli, 20,22,23,25

Gulaklı Tepesi, 28

- H -

Hamitköy, 20

Hirsofu, 13

- K -

Kırnı, 19,20

Kızılay, 31

Koçero Tepesi, 28,46

Küçük Kaymaklı,22

- L -

Lefkoşa, 8,24,45

Limasol, 45

Limya, 31

Luricina, 31

- M -

Mağusa Kapısı, 24

Menigo Köyü, 6

Merra, 17

- N -

Neptün Barı, 36

- P -

Peristerona, 6,7,48

Pınarbaşı, 18

Poli, 13

- Ş -

Şahinler Tepesi, 39

- T -

Tahta Kale, 11,20

- U -

Udi Köyü, 15

- Y -

Yenikapı, 34

Yermosa Köyü, 31

- Z -

Zeytinlik Köyü, 28